

Symbol kríža v kontexte Veľkej noci

Zbierkovým predmetom mesiaca apríl 2026 je krucifix s korpusom.

S prihliadnutím na Veľkú noc – sviatok, počas ktorého si tradične pripomínáme umučenie, smrť a zmŕtvychvstanie Ježiša Krista – sme z etnografického fondu vybrali ako zbierkový predmet mesiaca apríl krucifix s korpusom.

Drevená, čiastočne polychrómovaná socha s krížom pôvodne samorastlá a dotvorená, bola do zbierok múzea prijatá v roku 2000. Jej majiteľ (a pravdepodobne aj autor) pochádzal z Jelšového.

Zbierkový predmet spadá do kategórie ľudového výtvarného prejavu v podobe figurálnej plastiky a vypovedá o umeleckom nadaní tvorcu. Pozostáva z masívnejšieho, 6,5 cm vysokého podstavca, v ktorom je upevnený kríž zo zvislého a priečného brvna. Kríž má výšku 66 cm a šírku 33 cm. Na vrchole je pripevnená menšia kovová tabuľka s nápisom INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaerom, čiže Ježiš Nazaretský, židovský kráľ).

Kríž je symbol známy už v predkresťanských dobách. Za vlády Konštantína Veľkého sa stal kresťanským symbolom a vyvinul sa do viacerých podôb. Spolu s korpusom Ježiša Krista sa začal zobrazovať od 6. storočia spolu so znakmi umučenia. Krucifixy sa odvtedy vyskytujú v maľbe, kovotepectve i sochárstve. K ich veľkému rozšíreniu došlo v stredoveku. Mali rôzne veľkosti – od nadživotných po komorné sošky. Vo vidieckom prostredí sa používali nielen ako vizuálne príznaky ľudovej religiozity, ale mali aj ochrannú funkciu. Dodnes ich exorcisti považujú za najúčinnjší prostriedok na odvrátenie démonov a všetkého existujúceho nečistého zla.

Korpus (telo) na kríži má gotický nádych, čím dochádza k expresívnemu výtvarnému účinku. Ide o typ Bolestného Krista, na území Slovenska značne zastúpeného. Tento typ má viaceré varianty, pričom v prípade nášho zbierkového predmetu ide o Bolestného Krista s dôrazom na rany v dlaniach (gesto orans).⁽³⁾ Korpus je polychrómovaný, čiže maľovaný viacerými farbami nanesenými na drevo. Tvár Ukrižovaného nie je expresívna; zračí sa v nej rezignácia a koniec pozemského utrpenia.

Muzeálie náležia k veľmi hodnotným ukážkam svojho druhu. Na prvý pohľad vyvoláva účinný umelecký a estetický dojem.

TEXT: Mgr. Martin Malo
GRAFIKA: Mgr. Janka Chudovská
©Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici

(1) BOTÍK, Ján – SLAVKOVSKÝ, Peter (red.) *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska*
I. Bratislava : VEDA, 1995, s. 277.

- (2) Porovnaj OKÁLOVÁ, Edita. *Ľudové drevené sošky v Slovenskom národnom múzeu*.
Martin : Stredoslovenské vydavateľstvo v Banskej Bystrici, 1964, s. 11.
- (3) Bolestný Kristus a Arma Christi. Dostupné na internete:
<https://www.ruinen.cz/bolestny/bolestny.html> Citované dňa 10-03-2026